

Sygn. akt III AUa 300/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Ewa Stryczyńska(spr.)

Sędziowie: SA Aleksandra Tobiasz- Skrzypek

SO (del.) Sylwia Kulma

Protokolant: sekr. sądowy Karolina Majewska

po rozpoznaniu w dniu 11 maja 2018 r. w Warszawie

sprawy R. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

o umorzenie należności z tytułu nieopłaconych składek

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 18 grudnia 2015 r. sygn. akt VII U 1443/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. na rzecz R. S. kwotę 4500,00 (cztery tysiące pięćset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej oraz w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

Sylwia Kulma Ewa Stryczyńska Aleksandra Tobiasz- Skrzypek

UZASADNIENIE

R. S. 3 września 2015 r. wniósł do Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z 28 sierpnia 2015r., odmawiającej mu umorzenia należności z tytułu składek na:

- ubezpieczenia społeczne za okres grudzień 2003r. – grudzień 2004r., wrzesień 2005r. – październik 2005r., lipiec 2006r. – wrzesień 2006r., lipiec 2007r. w łącznej kwocie 15 817,19 zł, w tym z tytułu składek – 7 666,39 zł, odsetek – 8 142,00 zł, kosztów upomnienia – 8,80 zł;
- ubezpieczenie zdrowotne za okres grudzień 2003r. – grudzień 2004r., październik 2005r., lipiec 2006r. – wrzesień 2006r. w łącznej kwocie 5 361,92 zł, w tym z tytułu składek – 2 588,12 zł, odsetek – 2 765,00 zł, kosztów upomnienia – 8,80 zł;

- Fundusz Pracy za okres od grudnia 2003r. do grudnia 2004r., październik 2005r., lipiec 2006r. – wrzesień 2006r., lipiec 2007r. w łącznej kwocie 1 159,55 zł, w tym z tytułu składek – 556,75 zł, odsetek – 594,00 zł, kosztów upomnienia – 8,80 zł.

W uzasadnieniu odwołania odwołujący się wskazał, że złożył wniosek o abolicję w terminie. Zapłacił wyliczone kwoty (bo nie wszystkie składki podlegały abolicji), które zostały mu przekazane przez telefon 6 marca 2015r. Na początku sierpnia 2015r. zadzwoniła jednak osoba z ZUS informując, że przy wyliczeniu należnych składek popełniła błąd i konieczna jest dopłata. Miała zadzwonić ponownie za kilka dni, gdy dowie się jak załatwić sprawę, jednak nie zadzwoniła, dlatego odwołujący się pod koniec sierpnia 2015r., po powrocie z zagranicy, pojechał do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, aby dowiedzieć się o przyczynę braku informacji w sprawie. Został poinformowany, że prawdopodobnie jest to spowodowane przeprowadzką części biura i w konsekwencji nie udzielono mu stosownych informacji. W konkluzji odwołujący się wskazał, że nie zgadza się z zaskarżoną decyzją, ponieważ zwłoka nie wynika z jego winy.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. wniósł o jego oddalenie, w uzasadnieniu wskazując, że 5 września 2013r. wpłynął wniosek R. S. o umorzenie należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność. W dniu 29 stycznia 2014r. została wydana decyzja, którą organ rentowy określił należności z tytułu składek podlegające umorzeniu. Oprócz tych należności na koncie odwołującego na dzień 7 marca 2015r., tj. dzień ostatecznego terminu spłaty należności niepodlegających umorzeniu, figurowały należności niepodlegające umorzeniu, które powinny być uregulowane jako warunek konieczny do umorzenia należności na podstawie przepisów ustawy z 9 listopada 2012r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą (Dz. U. z 2012r., poz. 1551 ze zm., dalej jako ustawa abolicyjna). Były to: składki na ubezpieczenie zdrowotne za okres maj 2003 r. – wrzesień 2003 r. oraz listopad 2003 r. w kwocie 782,74 zł oraz należne odsetki, a także składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za maj 2003 r., wrzesień 2003 r. i listopad 2003 r. w wysokości 61,39 zł plus należne odsetki.

Organ rentowy wskazał, że pismem z 12 lutego 2015r. przypomniał odwołującemu się o zbliżającym się terminie opłacenia należności niepodlegających umorzeniu. Jednocześnie odwołujący się został poinformowany o możliwości wystąpienia z wnioskiem o rozłożenie należności na raty. Dodatkowo pismem z 3 sierpnia 2015r. organ rentowy powiadomił R. S. o zakończeniu postępowania w sprawie oraz o możliwości wypowiedzenia się odnośnie zebranych materiałów. Pomimo dwukrotnego awizowania przesyłka nie została jednak podjęta przez odwołującego się, w związku z tym pismo zostało uznane za doręczone prawidłowo na podstawie art. 44 § 4 k.p.a. Odwołujący się nie uścił w/w należności niepodlegających umorzeniu, a zatem nie spełnił warunków określonych w decyzji z 29 stycznia 2014r. W związku z powyższym decyzją z 28 sierpnia 2015r. ZUS odmówił mu umorzenia należności z tytułu składek.

Wyrokiem z 18 grudnia 2015r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z 28 sierpnia 2015r. w ten sposób, że stwierdził brak podstaw do wydania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. decyzji o odmowie umorzenia R. S. należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy (pkt 1) oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. na rzecz R. S. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych: R. S. do 14 grudnia 2007r. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą. W dniu 5 sierpnia 2013r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosek o umorzenie wszystkich nieopłaconych należności z tytułu składek na podstawie ustawy abolicyjnej, tj. za okres objęty w/w ustawą.

Pismem z 8 stycznia 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. poinformował R. S., że zastało zakończone postępowanie wyjaśniające, dotyczące wydania decyzji, określającej warunki umorzenia i w związku z tym

odwołujący się ma prawo wypowiedzenia się w kwestii zebranych dowodów i materiałów w terminie 7 dni od daty otrzymania zawiadomienia. W dniu 29 stycznia 2014r. do wnioskodawcy została wydana decyzja, w której Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. określił, że według stanu na dzień 5 sierpnia 2013r. umorzeniu będą podlegały należności z tytułu składek na:

- ubezpieczenia społeczne za okres grudzień 2003r. – grudzień 2004r., wrzesień 2005r. – październik 2005r., lipiec 2006r. – wrzesień 2006r., lipiec 2007r. w łącznej kwocie 15 817,19 zł, w tym z tytułu składek – 7 666,39 zł, odsetek – 8 142,00 zł, kosztów upomnienia – 8,80 zł;
- ubezpieczenie zdrowotne za okres grudzień 2003r. – grudzień 2004r., październik 2005r., lipiec 2006r. – wrzesień 2006r. w łącznej kwocie 5 361,92 zł, w tym z tytułu składek – 2 588,12 zł, odsetek – 2 765,00 zł, kosztów upomnienia – 8,80 zł;
- Fundusz Pracy za okres od grudnia 2003r. do grudnia 2004r., październik 2005r., lipiec 2006r. – wrzesień 2006r., lipiec 2007r. w łącznej kwocie 1 159,55 zł, w tym z tytułu składek – 556,75 zł, odsetek – 594,00 zł, kosztów upomnienia – 8,80 zł.

W decyzji określono nadto, że warunkiem umorzenia w/w należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu za okres od 1 stycznia 1999r., które powinny być uregulowane w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji wraz z odsetkami naliczonymi do dnia wpłaty włącznie, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych oraz wydanym na jej podstawie rozporządzeniu Rady Ministrów z 18 kwietnia 2008r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w spawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Powyższa decyzja została odebrana przez żonę odwołującego się 6 lutego 2014r. Ubezpieczony nie złożył odwołania od powyższej decyzji. W związku z tym decyzja uprawomocniła się po upływie 30 dni, licząc od daty jej odebrania.

Pismem z 12 lutego 2015r. organ rentowy przypomniał R. S., że zbliża się 12 miesięczny termin opłacenia należności niepodlegających umorzeniu na podstawie ustawy abolicyjnej. Dodatkowo poinformowano odwołującego się, że istnieje możliwość wystąpienia z wnioskiem o rozłożenie na raty należności niepodlegających umorzeniu. W piśmie została nadto wskazana osoba, która prowadzi sprawę oraz telefon kontaktowy.

R. S. wystosował do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wnioski o wyszczególnienie należności niepodlegających umorzeniu. W związku z pismem z 6 marca 2015r. starszy inspektor J. W. przekazała odwołującemu się zestawienie należności do zapłaty na poszczególne fundusze wraz z odsetkami naliczonymi na dzień sporządzenia pisma, wskazując, w jaki sposób powinny być obliczone dalsze odsetki. Kwoty, które powinny być zapłacone przez R. S., zgodnie z zestawieniem z w/w pisma, obejmowały: FUZ za styczeń 2005r. w kwocie 4,55 zł, FUZ za lipiec 2005r. w kwocie 75,13 zł plus odsetki w wysokości 85,00 zł oraz FUZ za sierpień 2005r. w kwocie 39,90 zł plus odsetki w wysokości 44,00 zł, tj. łącznie 248,58 zł (119,58 zł – niedopłata z tytułu składek oraz 129,00 zł – odsetki). Odwołujący się dodatkowo został w piśmie pouczony, w jaki sposób powinna być dokonana zapłata. Został mu wskazany także numer telefonu kontaktowego pracownika.

R. S. rozmawiał telefonicznie z pracownikiem ZUS, m.in. 6 marca 2015r. i w rozmowie tej została mu podana kwota należności do zapłaty. Także żona odwołującego się prowadziła rozmowę z pracownikiem ZUS. 6 marca 2015r., zgodnie z otrzymaną instrukcją, został dokonany przelew na rachunek ZUS następujących kwot: 4,55 zł; 160,13 zł i 83,90 zł.

Kwoty uiszczone przez odwołującego się nie obejmowały pełnej należności składek niepodlegającej umorzeniu, jaka powinna być opłacona celem zastosowania ustawy abolicyjnej. J. W. dokonując jej wyliczenia popełniła omyłkę, zaniżyła ją, gdyż należności niepodlegające umorzeniu w sumie obejmowały kwotę 844,13 zł (składki na FUZ za maj, wrzesień, listopad 2003r. – 782,74 zł oraz składki na Fundusz Pracy za maj, wrzesień i listopad 2003r. – 61,39 zł) powiększoną o odsetki w kwocie 1058 zł.

Omyłka J. W. została ujawniona, gdy po dokonaniu wpłaty przez R. S. doszło do weryfikacji konta odwołującego się. Było to już po upływie terminu, w którym należności niepodlegające umorzeniu powinny być uiszczone. W związku z powyższym, J. W. w sierpniu 2015r. zadzwoniła do odwołującego się, który w tym czasie przebywał poza granicami kraju. Został jednak poinformowany o tym, że kwota należności niepodlegających umorzeniu została wskazana nieprawidłowo. Odwołujący się nie podjął inicjatywy skontaktowania się z organem rentowym w celu ostatecznego zweryfikowania należnej kwoty, którą winien uiścić, aby skorzystać z ustawy abolicyjnej w zakresie jaki określała decyzja z 29 stycznia 2014r.

Pismem z 3 sierpnia 2015r. R. S. został zawiadomiony, że zastało zakończone postępowanie wyjaśniające, dotyczące wydania decyzji dotyczącej wniosku o umorzenie składek i w związku z tym odwołujący się ma prawo wypowiedzenia się w kwestii zebranych dowodów, materiałów w terminie 7 dni od daty otrzymania zawiadomienia. Wskazane zawiadomienie nie zostało odebrane, dwukrotnie awizowane.

Decyzją z 28 sierpnia 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. odmówił R. S. umorzenia należności z tytułu składek na:

- ubezpieczenia społeczne za okres grudzień 2003r. – grudzień 2004r., wrzesień 2005r. – październik 2005r., lipiec 2006r. – wrzesień 2006r., lipiec 2007r. w łącznej kwocie 15 817,19 zł, w tym z tytułu składek – 7 666,39 zł, odsetek – 8 142,00 zł, kosztów upomnienia – 8,80 zł;
- ubezpieczenie zdrowotne za okres grudzień 2003r. – grudzień 2004r., październik 2005r., lipiec 2006r. – wrzesień 2006r. w łącznej kwocie 5 361,92 zł, w tym z tytułu składek – 2 588,12 zł, odsetek – 2 765,00 zł, kosztów upomnienia – 8,80 zł;
- Fundusz Pracy za okres od grudnia 2003r. do grudnia 2004r., październik 2005r., lipiec 2006r. – wrzesień 2006r., lipiec 2007r. w łącznej kwocie 1 159,55 zł, w tym z tytułu składek – 556,75 zł, odsetek – 594,00 zł, kosztów upomnienia – 8,80 zł.

Wskazaną decyzję R. S. odebrał 1 września 2015r. i udał się do placówki ZUS celem wyjaśnienia sytuacji. Nie spotkał wówczas J. W.. Nikt nie był w stanie udzielić mu informacji. W związku z tym złożył odwołanie od decyzji.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, w tym w aktach postępowania prowadzonego przez Zakład, których autentyczność oraz poprawność materialna i formalna nie budziły wątpliwości Sądu, zaś ich treść i forma nie były kwestionowane w toku postępowania. Brak było jakichkolwiek podstaw, także takich, jakie należałoby uwzględnić z urzędu, aby dokumentom odmówić wiarygodności.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły również zeznania odwołującego się i świadka J. W., które z uwagi na okoliczność, że były spójne, a także pozostawały w zgodzie z dowodami z dokumentów, zostały ocenione przez Sąd pierwszej instancji jako wiarygodne. Jedyną okolicznością, na którą powoływał się w zeznaniach R. S., a która nie wynikała z innych dowodów i której Sąd Okręgowy nie przyjął jako podstawy dokonanych ustaleń, było uiszczenie 6 marca 2015r. na rachunek ZUS kwoty wyższej niż podana przez J. W. w piśmie z tej samej daty. W ocenie Sądu dokument, wskazujący historię rachunku bankowego R. S., dołączony przez jego pełnomocnika jako załącznik do pisma z 19 października 2015r., jednoznacznie wskazywał, że kwota uiszczona na rachunek ZUS obejmowała w sumie 248,58 zł (4,55 zł, 160,13 zł i 83,90 zł), czyli tyle ile wyliczyła i podała odwołującemu się J. W. – pracownica ZUS. Z kolei widniejąca w przedstawionej historii rachunku kwota 57,06 zł, została zapłacona 4 marca 2015r. w hipermarkecie C. i nie mogła być zsumowana z tymi należnościami, które przelał odwołujący się na rachunek ZUS. W związku z tym w omówionym zakresie Sąd Okręgowy nie dał wiary zeznaniom odwołującego się uznając jednocześnie, że w pozostałym zakresie były one wiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie R. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z 28 sierpnia 2015r. było uzasadnione z tym, że nie mogło prowadzić do wydania rozstrzygnięcia takiej treści, jak wnioskował odwołujący się i jego pełnomocnik.

Istota sporu w rozpatrywanej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy organ rentowy zaskarżoną decyzją zasadnie odmówił R. S. umorzenia należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy na podstawie ustawy abolicyjnej.

W art. 1 ust. 16 ustawy abolicyjnej – odmiennie niż przewiduje to art. 83 ust. 4 ustawy systemowej w odniesieniu do spraw związanych z umorzeniem należności składkowych, o jakich mowa w jej art. 28 ustawy systemowej – dopuszczono drogę postępowania sądowego przed sądem powszechnym w przypadku odwołań od decyzji wydanych przy rozpoznawaniu zgłoszonych w trybie tej ustawy wniosków. Powołany przepis art. 1 ust. 16 wskazuje, że odwołanie przysługuje od decyzji określającej warunki umorzenia i decyzji w przedmiocie umorzenia należności.

Od decyzji z 29 stycznia 2014r., określającej warunki umorzenia należności z tytułu składek, odwołujący się nie złożył odwołania. Zaskarżył natomiast decyzję z 28 sierpnia 2015r., odmawiającą umorzenia należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek za okresy wskazane w treści zaskarżonej decyzji i tylko ta decyzja podlegała kontroli Sądu w rozpatrywanej sprawie. Sąd Okręgowy, badając treść zaskarżonej decyzji, badał zatem, czy zaistniały przesłanki do umorzenia R. S. nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne za okresy wyszczególnione w tej decyzji przez Zakład.

Jak stanowi przepis art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy abolicyjnej, na wniosek osoby podlegającej w okresie od 1 stycznia 1999r. do 28 lutego 2009r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 6 ustawy systemowej, która przed 1 września 2012r. zakończyła prowadzenie pozarolniczej działalności i nie prowadzi jej w dniu wydania decyzji określającej warunki umorzenia, umarza się nieopłacone składki na te ubezpieczenia za okres od 1 stycznia 1999r. do 28 lutego 2009r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Dodatkowo, zgodnie z ust. 6 art. 1 powołanej ustawy, umorzenie należności, o których mowa w ust. 1, skutkuje umorzeniem nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres oraz należnych od nich, za ten sam okres, odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. W myśl art. 1 ust. 10 ustawy warunkiem umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6, jest nieposiadanie na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych za okres od 1 stycznia 1999r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Zgodnie z art. 1 ust. 11, niepodlegające umorzeniu należności, o których mowa w ust. 10, podlegają spłacie w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 8.

Dodatkowo Sąd Okręgowy podkreślił, że w przepisach art. 1 ust. 8 i art. 1 ust. 13 pkt 1 i 2 ustawy abolicyjnej wskazano, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych (art. 1 ust. 8) oraz decyzję o umorzeniu należności, o których mowa w ust. 1 i 6 – po spełnieniu warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12, lub odmowie umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6 – w przypadku niespełnienia warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12 (art. 1 ust. 13).

Jak wynikało z ustaleń Sądu Okręgowego, do 14 grudnia 2007r. R. S. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, zaś 5 sierpnia 2013r. wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o umorzenie należności z tytułu nieopłaconych składek za okres objęty ustawą abolicyjną. W dniu 29 stycznia 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał decyzję, w której określił, że umorzeniu będą podlegały należności z tytułu składek wyszczególnione w decyzji. Jednocześnie poinformował odwołującego się, że warunkiem umorzenia nieopłaconych składek jest spłata należności niepodlegających umorzeniu wraz z odsetkami naliczonymi do dnia wpłaty włącznie i kosztami egzekucyjnymi, dokonana w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji. Ubezpieczony w w/w terminie nie uiścił pełnej kwoty należności niepodlegających umorzeniu, czego w postępowaniu sądowym nie kwestionował. Fakt, że wpłata nie objęła całej zaległości niepodlegającej umorzeniu wraz z należnymi odsetkami, wynikał z dwóch okoliczności. Pierwsza z nich to, że w decyzji z 29 stycznia 2014r. nie została ona określona konkretną kwotą, druga zaś, że organ rentowy, który 6 marca 2015r. powiadomił odwołującego się o należności niepodlegającej umorzeniu, wyliczył ją niepoprawnie i wprowadził w błąd R. S..

Powyższe okoliczności nie mogą jednak zdaniem Sądu pierwszej instancji, nawet pomimo błędnego pouczenia przez ZUS o kwocie do zapłaty, skutkować umorzeniem nieopłaconych składek na podstawie ustawy abolicyjnej. Wskazana ustawa, zgodnie z powołanymi przepisami określa, jakie decyzje na jej podstawie wydaje organ rentowy. Określa jednocześnie, kiedy może dojść do wydania decyzji umarzającej nieopłacone składki. Następuje to pod warunkiem, że wnioskodawca nie posiada nieuiszczonych, niepodlegających umorzeniu składek i odsetek. W przypadku odwołującego się taka sytuacja pozwalająca na pozytywne załatwienie wniosku o abolicję nie zaistniała. Wprawdzie R. S. 6 marca 2015r. uiścił kwotę 248,58 zł, o której błędnie został poinformowany, ale nie była to pełna kwota należności niepodlegających umorzeniu, które powinny być opłacone, aby możliwe było skorzystanie z abolicji. Wskazanej okoliczności odwołujący się nie kwestionował, o czym świadczy choćby treść pisma jego pełnomocnika z 19 października 2015r. oraz stanowisko wyrażone na rozprawie.

Okoliczność, że Sąd pierwszej instancji nie mógł dokonać umorzenia nieopłaconych składek, nie czyniła jednak zasadną zaskarżonej decyzji z 28 sierpnia 2015r. Zdaniem Sądu, odmowa umorzenia składek, została dokonana bez podstawy. Mogłaby ona zostać uznana za prawidłową jedynie wówczas, gdyby jej wydanie zostało poprzedzone wydaniem decyzji, która w zgodny z prawem sposób określiłaby wszystkie warunki umorzenia, a odwołujący się tak ustalonych warunków nie spełniłby. Taka sytuacja w rozpatrywanej sprawie jednak nie wystąpiła. Z decyzji z 29 stycznia 2014r. wynikają kwoty, podlegające potencjalnemu umorzeniu należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i na Fundusz Pracy. Zabrakło tam jednak jakiegokolwiek określenia warunków umorzenia. Wprawdzie w punkcie II sentencji decyzji wskazano, że warunkiem umorzenia w/w należności jest spłata należności nie podlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, nie została jednak określona kwota. Tymczasem (i w tym zakresie Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 10 grudnia 2014r., III AUa 671/14, Lex nr 1621046 oraz Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 8 października 2015r., III AUa 147/15) w decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej powinny zostać określone nie tylko kwoty należności z tytułu nieopłaconych składek i innych należności wymienionych w ust. 1 i 6, podlegające umorzeniu, ale również warunki umorzenia. Do wniosku takiego prowadzi literalna wykładania omawianego przepisu, w którym jest mowa, że ZUS wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych. Przepis ten wyraźnie zatem wskazuje dwa elementy składowe decyzji z art. 1 ust. 8 ustawy, a mianowicie kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6 oraz warunki umorzenia. Z tego wynika, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązany jest w decyzji z art. 1 ust. 8 określić warunki umorzenia, tzn. skonkretyzować je przez podanie kwot niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, FP, FGSP za okres od 1 stycznia 1999r., do których opłacenia jest obowiązany wnioskodawca wraz z wszelkimi kosztami dodatkowymi wymienionymi w ustawie oraz przez wskazanie terminu, w jakim należności te podlegają spłacie. W niniejszej sprawie organ rentowy wskazał co prawda termin spłaty, ale uchylił się od podania kwot podlegających spłacie składek, które umorzeniu nie podlegają. Nie sposób przy tym uznać, aby istniały jakiegokolwiek przeszkody w dokonaniu takiego sprecyzowania skoro odwołujący się w dacie złożenia wniosku nie prowadził już działalności gospodarczej. W tej sytuacji wydanie decyzji nie zawierającej koniecznego elementu w postaci określenia kwot składek nie podlegających umorzeniu (jednego z warunków umorzenia należności

z tytułu nieopłaconych składek) pozbawiło R. S. możliwości zaskarżenia decyzji w tym zakresie tym bardziej, że decyzja z 29 stycznia 2014r. nie zawierała żadnego elementu, który dla odwołującego się mógłby być niekorzystny. Jednocześnie w ocenie Sądu pierwszej instancji nie można uznać, aby warunki umorzenia zostały przez organ rentowy określone w sporządzonym obok decyzji piśmie z 6 marca 2015r. i aby określenie to miało charakter wiążący. Przyjęcie dopuszczalności podejmowania przez organ tego rodzaju działań prowadziłoby do usankcjonowania sytuacji, w której ZUS dowolnie kształtowałby treść decyzji jako przejawu swojego władczego działania, utrudniając tym samym osobie, której dotyczy rozstrzygnięcie, dokonanie oceny sprawy, w tym także wyprowadzenie wniosków co do tego, o czym w ogóle organ rozstrzygnął, a co pozostawił poza treścią swojego rozstrzygnięcia.

W rozpatrywanej sprawie nie zachodziły okoliczności, które powodowały, że organ rentowy musiał zamieszczać rozstrzygnięcie o rodzaju i kwotach należności nie podlegających umorzeniu w odrębnym piśmie, a nie w samej decyzji. Za takim twierdzeniem przemawia również i ta okoliczność, że od tego pisma odwołujący się nie miał możliwości się odwołać, decyzja zaś taką możliwość stwarza.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy ocenił, że wydanie zaskarżonej decyzji było w niniejszej sprawie przedwczesne i pozbawione podstaw, dopóki bowiem organ rentowy nie postąpił stosownie do treści przepisów ustawy abolicyjnej i nie określił prawidłowo wszystkich warunków umorzenia należności, tj. nie wydał prawidłowej decyzji o jakiej mowa w art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej, to nie rozpocznie się dla odwołującego się bieg terminu do zapłaty należności niepodlegających umorzeniu o jakim mowa w art. 1 ust. 11 tejże ustawy. Skoro zaś, co wykazano wyżej, prawidłowe określenie wszystkich warunków umorzenia należności dotychczas nie nastąpiło, brak było podstaw do wydania decyzji odmawiającej umorzenia należności.

Wobec powyższego, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z powołanymi wyżej przepisami, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję tak jak w sentencji. Na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013r., poz. 490) Sąd Okręgowy zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. na rzecz R. S. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od tego wyroku wniosł organ rentowy, zaskarżając go w całości zarzucił Sądowi Okręgowemu:

1. naruszenie art. 477⁹ § 1 w zw. z art. 476 § 2 k.p.c., przez merytoryczne orzeczenie o rozstrzygnięciu organu rentowego, które nie było przedmiotem zaskarżonej decyzji,
2. naruszenie prawa materialnego polegające na niewłaściwym zastosowaniu art. 13 pkt 2 w zw. z art. 10 ustawy abolicyjnej, przez stwierdzenie braku podstaw do wydania przez ZUS decyzji o odmowie umorzenia należności z tytułu składek, pomimo że nie zostały spełnione ustawowe warunki umorzenia zadłużenia,
3. naruszenie prawa materialnego poprzez błędną interpretację art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej, przez przyjęcie że koniecznym elementem decyzji określającej warunki umorzenia jest określenie kwot składek nie podlegających umorzeniu.

Biorąc pod uwagę powyższe zarzuty, organ rentowy wniosł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu apelacji, wyrokiem z 13 lipca 2017r. uchylił zaskarżony wyrok w pkt 1 i 2 oraz poprzedzającą go decyzję ZUS z 28 sierpnia 2015r. i przekazał sprawę temu organowi do ponownego rozpoznania.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż błędnie przyjął, że organ rentowy nie miał prawa wydać zaskarżonej decyzji, gdyż zamieszczona w niej odmowa umorzenia składek została dokonana bez podstawy, a mogłaby ona zostać uznana za prawidłową jedynie wówczas, gdyby jej wydanie

zostało poprzedzone wydaniem decyzji, która w zgodny z prawem sposób określiłaby wszystkie warunki umorzenia, w tym kwot niepodlegających umorzeniu należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i na Fundusz Pracy. W ocenie Sądu drugiej instancji rację ma apelujący, że ocena zaskarżonej decyzji z 28 sierpnia 2015r. powinna być dokonana w świetle norm prawa materialnego, regulujących przesłanki umorzenia należności objętych postępowaniem abolicyjnym, a w szczególności art. 13 pkt 2 ustawy abolicyjnej. Przepis ten przewiduje odmowę umorzenia należności jako jedyne dopuszczalne rozstrzygnięcie w wypadku, gdy nie zostały spełnione warunki umorzenia określone art. 1 ust. 10 ustawy abolicyjnej. Przepis ten stanowi, że warunkiem umorzenia objętych abolicją należności, jest nieposiadanie na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1 ustawy abolicyjnej (to jest o umorzeniu należności), niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych, za okres od 1 stycznia 1999r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Skoro w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy ustalił, że odwołujący się powyższego wymogu nie spełnił, gdyż nie opłacił pełnej kwoty należności nie podlegających umorzeniu, to zdaniem Sądu Apelacyjnego nie mógł stwierdzić, że brak było podstaw prawnych do wydania zaskarżonej decyzji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego z materiału dowodowego wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że wnioskodawca nie znał wysokości składek, podlegających i niepodlegających umorzeniu, zgodnie z warunkami decyzji z 29 stycznia 2014r., tym samym nie miał możliwości ich uiszczenia. Wobec powyższego w ocenie Sądu drugiej instancji, nie sposób uznać, aby określony w powyższej decyzji termin 12 miesięcy na uiszczenie niepodlegających umorzeniu składek, rozpoczął swój bieg.

Ubezpieczony zwracał się do organu rentowego w marcu 2015r. o podanie mu informacji o wysokości zaległości niepodlegających umorzeniu, w myśl ustawy abolicyjnej. W odpowiedzi, w piśmie z 6 marca 2015r. J. W. – pracownik ZUS przekazała odwołującemu się zestawienie należności do zapłaty na poszczególne fundusze wraz z odsetkami naliczonymi na dzień sporządzenia pisma, wskazując, w jaki sposób powinny być obliczone dalsze odsetki. Kwoty, które powinny być zapłacone przez R. S. zgodnie z zestawieniem z w/w pisma, obejmowały: FUZ za styczeń 2005r. w kwocie 4,55 zł, FUZ za lipiec 2005r. w kwocie 75,13 zł plus odsetki w wysokości 85,00 zł oraz FUZ za sierpień 2005r. w kwocie 39,90 zł plus odsetki w wysokości 44,00 zł, tj. łącznie 248,58 zł (119,58 zł – niedopłata z tytułu składek oraz 129,00 zł – odsetki). Odwołujący się dodatkowo został pouczone, w jaki sposób powinna być dokonana zapłata. W dniu 6 marca 2015r., zgodnie z otrzymaną instrukcją, został dokonany przelew na rachunek ZUS następujących kwot: 4,55 zł; 160,13 zł i 83,90 zł. Kwoty uiszczone przez odwołującego się nie obejmowały pełnej należności składek niepodlegającej umorzeniu, jaka powinna być opłacona celem zastosowania ustawy abolicyjnej. J. W., dokonując jej wyliczenia, popełniła omyłkę, zaniżyła ją, gdyż należności niepodlegające umorzeniu w sumie obejmowały kwotę 844,13 zł (składki na FUZ za maj, wrzesień, listopad 2003r. – 782,74 zł oraz składki na Fundusz Pracy za maj, wrzesień i listopad 2003r. – 61,39 zł) plus odsetki w wysokości 1.058 zł (wniosek umorzenie należności, a.r.). Do dnia otrzymania zaskarżonej decyzji wykaz prawidłowo naliczonych należności nie został odwołującemu się przedstawiony przez organ rentowy na piśmie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego dopiero od chwili doręczenia ubezpieczonemu pisma z prawidłowo określoną kwotą niepodlegających umorzeniu należności można zacząć liczyć termin 12-miesięczny do uiszczenia przez niego tych należności. Od tego momentu, ubezpieczony będzie miał bowiem realną możliwość spełniania warunków umorzenia składek. Również dopiero z tym momentem w sposób prawidłowy zostanie rozpoznany jego wniosek z 5 sierpnia 2013r. w przedmiocie umorzenia zaległości składkowych, albowiem dopiero w tej dacie ubezpieczony uzyska konieczne informacje dotyczące kwoty niepodlegających umorzeniu zaległości składkowych.

Informacja organu, także, jeśli chodzi o wysokość podanych kwot należności, jest dla stron wiążąca. Z tego też względu, jakiegokolwiek późniejsze wezwania organu rentowego skierowane do ubezpieczonego, wskazujące inne kwoty

zadłużenia, pozostają bez wpływu na decyzję w przedmiocie umorzenia składek. Nawet, jeśli powyższe wynikało z błędów organu rentowego, to nie mogą one obciążać ubezpieczonego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżona decyzja organu rentowego była przedwczesna.

Wobec tego zdaniem Sądu drugiej instancji obowiązkiem organu rentowego będzie wyliczenie należności wnioskodawcy niepodlegających umorzeniu, doręczenie tego wyliczenia odwołującemu się i dopiero po upływie 12 miesięcy od doręczenia pisma, wydanie decyzji ostatecznej co do umorzenia należności składkowych. Skoro zaskarżona decyzja jest przedwczesna Sąd Apelacyjny na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję ZUS i sprawę przekazał do rozpoznania organowi rentowemu.

Od tego wyroku pełnomocnik organu rentowego złożył zażalenie, zarzucając Sądowi Apelacyjnemu naruszenie przepisów postępowania, tj.: art. 386 § 4 w związku z art. 477^{14a} k.p.c., przez rozstrzygnięcie o uchyleniu zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego, pomimo braku wystąpienia w sprawie okoliczności stanowiących ustawowe przesłanki dopuszczalności uchylenia zaskarżonej decyzji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu, w szczególności na skutek rozpoznania przez organ rentowy istoty sprawy, a także naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 1 ust. 10 i 11 ustawy abolicyjnej, polegające na przyjęciu że 12 miesięczny termin na spłatę należności niepodlegających umorzeniu należy liczyć od daty doręczenia dłużnikowi pisma informującego o wysokości tych należności.

W związku z powyższym skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy uznał zażalenie za uzasadnione i uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego. Sąd Najwyższy zważył, że uzasadniony okazał się zarzut naruszenia art. 386 § 4 w związku z art. 477^{14a} k.p.c.

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c., poza przypadkami nieważności postępowania lub też gdy zachodziły podstawy do odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Natomiast na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. sąd drugiej instancji, uchylając wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego, może sprawę przekazać do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu. Przepis art. 477^{14a} k.p.c. ma charakter wyjątkowy, wobec czego należy podchodzić do jego zastosowania z ostrożnością. Przepis ten stosowany jest wówczas, gdy konieczne jest skasowanie decyzji organu rentowego i wydanie nowej, po przekazaniu sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania i przeprowadzeniu prawidłowego postępowania przed tym organem, uwzględniającego wszelkie wymagania wynikające z prawa materialnego (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 października 2016r., I UZ 22/16, LEX nr 2159129).

W realiach niniejszej sprawy Sąd Najwyższy zauważył, że organ rentowy na podstawie art. 1 ust. 13 pkt 2 w zw. z art. 1 ust. 10 ustawy abolicyjnej i po wydaniu decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8 tej ustawy, wydał zaskarżoną decyzję, w której odmówił umorzenia należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6 ustawy, wobec niespełnienia warunków umorzenia.

Zgodnie z art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty podlegających umorzeniu należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 (nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczno-emerytalne, rentowe i wypadkowe) i ust. 6 (nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy) z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych.

Sąd Najwyższy stwierdził, że wbrew twierdzeniom organu rentowego, użycie w art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej zwrotu „ustala także” jasno wskazuje, że przewidziana w tym przepisie decyzja powinna zawierać dwa elementy

składowe: po pierwsze – określenie warunków umorzenia ustanowionych w ust. 10-12 oraz po drugie – ustalenie kwot należności podlegających umorzeniu. Warunkiem umorzenia należności składkowych (w kwotach ustalonych w decyzji określającej warunki umorzenia) jest nieposiadanie, na dzień wydania decyzji o umorzeniu (przewidzianej w art. 1 ust. 13 pkt 1), składek niepodlegających umorzeniu oraz pozostałych należności powstałych w konsekwencji ich nieopłacenia. Skoro przesłankę spełnienia tego warunku stanowi spłata niepodlegających umorzeniu należności określonych w art. 1 ust. 10, w trybie przewidzianym w art. 1 ust. 11 i 12, a konsekwencją jego niespełnienia jest wydanie decyzji o odmowie umorzenia należności (art. 1 ust. 13 pkt 2), to organ rentowy w decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy powinien warunek ten określić (skonkretyzować) przez wskazanie również kwot należności niepodlegających umorzeniu, przypadających do spłaty na datę złożenia wniosku. Uzależnienie wydania decyzji na podstawie art. 1 ust. 13 ustawy od spłacenia niepodlegających umorzeniu należności w ciągu 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8, nakazuje określenie tych warunków w taki sposób, by wywiązanie się z nich było możliwe. Osoba występująca z wnioskiem o umorzenie należności powinna nie tylko wiedzieć, jakie kwoty należności (według wycień organu rentowego) podlegają umorzeniu, ale także jakie przypadają do zapłaty oraz mieć możliwość ich zakwestionowania w odwołaniu wniesionym od decyzji określającej warunki umorzenia (art. 1 ust. 16 ustawy abolicyjnej).

Sąd Najwyższy podzielił pogląd, że pierwsza decyzja, wydawana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej, musi składać się z dwóch koniecznych elementów, tj. z ustalenia kwoty należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6 tej ustawy, czyli tych, które będą podlegać umorzeniu oraz z określenia warunków umorzenia, czyli ustalenia kwoty należności nieumarzalnych, wymagających spłacenia. W konsekwencji, decyzja wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej bez określenia kwot należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy, dotknięta jest brakiem, który nie może być naprawiony inaczej niż przez ponowne rozpoznanie sprawy przed organem rentowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 października 2017r., II UZ 63/17, LEX nr 2390742). Należy jednak zauważyć, że przedmiotem rozpoznania sądów w niniejszej sprawie było odwołanie od decyzji odmawiającej umorzenia należności, a nie od decyzji określającej warunki umorzenia. Zatem w wyniku wydania zaskarżonego wyroku uchyleniu uległa jedynie zaskarżona decyzja, a nie poprzedzająca ją decyzja, w której organ rentowy w sposób niepełny określił warunki umorzenia. Kierując się zatem prawomocną decyzją z 29 stycznia 2014r., określającą warunki umorzenia należności, organ rentowy rozstrzygając sprawę merytorycznie nie naprawiłby błędu jaki popełnił przy wydawaniu decyzji, która nie była przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie.

Zgodnie z 1 ust. 13 pkt 1 w zw. z art. 1 ust. 8 i 10 ustawy abolicyjnej warunkiem wydania decyzji umarzającej należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą jest spełnienie warunków określonych przez organ rentowy w decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej oraz nieposiadanie na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych. Ponieważ zarówno ust. 8, jak i ust. 10 art. 1 ustawy dotyczą warunków umorzenia należności składkowych, konieczne jest rozważenie wzajemnej relacji tych przepisów.

Warunki umorzenia należności określone powinny być w decyzji wydanej przez organ rentowy na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej, przepis ten nie zawiera żadnych wyłączeń, a zatem z jego literalnej treści wynika, że w treści decyzji powinny zostać wskazane wszystkie warunki, których spełnienie jest konieczne do umorzenia należności składkowych. Elementem tej decyzji powinno być również określenie kwoty należności nie podlegających umorzeniu, które wnioskodawca jest zobowiązany uiścić w terminie 12 miesięcy od uprawomocnienia decyzji (art. 1 ust. 11 ustawy). Jednocześnie, na podstawie art. 1 ust. 10 ustawy abolicyjnej, na dzień wydania decyzji o umorzeniu należności, wnioskodawca nie może być zobowiązany do uiszczenia niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych. Zestawienie obu tych przepisów i porównanie ich treści prowadzi do wniosku, że art. 1 ust. 10 ustawy dotyczy niepodlegających umorzeniu należności, które powstały po wydaniu decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8 ustawy, bowiem wydając prawomocną decyzję o warunkach umorzenia należności składkowych organ rentowy powinien określić w niej wszystkie warunki konieczne do spełnienia, aby wydać decyzję, o której mowa w art.

1 ust. 13 pkt 1, które są mu znane na dzień wydania pierwszej decyzji, w tym, niepodlegające umorzeniu należności składkowe. Jednocześnie organ rentowy jest związany swoją decyzją wydaną na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej. Zatem jedyne należności niepodlegające umorzeniu, które mogą nie być objęte decyzją o warunkach umorzenia, to należności powstałe po wydaniu tejże decyzji.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w celu wydania merytorycznej decyzji w przedmiocie umorzenia należności składkowych organ rentowy musi zatem zbadać spełnienie dwóch podstawowych przesłanek:

1. czy wnioskodawca spełnił warunki określone w uprzednio wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej decyzji o warunkach umorzenia;
2. czy wnioskodawca nie jest zobowiązany do uiszczenia niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych, które powstały po wydaniu decyzji o warunkach umorzenia.

Po ustaleniu spełnienia powyższych przesłanek organ rentowy może rozstrzygnąć o umorzeniu lub odmowie umorzenia nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd Najwyższy zauważył, że niewątpliwie w sprawie wydano decyzję z 29 stycznia 2014r., w której określono warunki umorzenia należności. Nie ulega wątpliwości, że decyzja ta obarczona była błędem, bowiem nie zawierała wskazania wysokości należności niepodlegających umorzeniu, które wnioskodawca był zobowiązany zapłacić, aby można było wydać decyzję umarzającą niezapłacone należności z tytułu składek. Jednak wnioskodawca nie zaskarżył decyzji w terminie, w związku z czym uprawomocniła się ona i stanowiła podstawę dla wydania decyzji z 28 sierpnia 2015r., w której organ rentowy odmówił umorzenia należności składkowych wobec nieuiszczenia w 12-miesięcznym terminie wszystkich należności niepodlegających umorzeniu. Formalnie zatem organ rentowy poczynił wszystkie ustalenia potrzebne do rozpoznania sprawy. Niezasadnie jednak zarówno organ rentowy, jak i Sąd odwoławczy pominęli część materiału dowodowego w postaci pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 6 marca 2015r., w którym wskazano odwołującemu się, błędną, jak się potem okazało, kwotę należności niepodlegających umorzeniu, które musiały zostać opłacone, aby wydać pozytywną decyzję w przedmiocie umorzenia należności składkowych.

Bez wątpienia wskazane powyżej pismo nie stanowiło części decyzji ustalającej warunki umorzenia, nie stanowiło ono również postanowienia w przedmiocie uzupełnienia wspomnianej decyzji, nie oznacza to jednak, że może ono zostać całkowicie pominięte i nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy. Z zasady zaufania obywatela do państwa i organów władzy publicznej, wywodzonej z art. 2 Konstytucji RP, wynika bowiem, że organy władzy publicznej ponoszą odpowiedzialność, za informacje udzielane obywatelom i nie mogą one wprowadzać obywateli w błąd, innymi słowy organy władzy publicznej są związane treścią oświadczeń składanych obywatelom, w zakresie właściwości tych organów. W niniejszej sprawie płatnik, nie posiadając wyszczególnionej w treści decyzji ustalającej warunki umorzenia należności, kwoty zobowiązań niepodlegających umorzeniu, zwrócił się o stosowną informację do organu rentowego i informację taką uzyskał. Działając w dobrej wierze, mógł zatem przyjąć, że podana mu kwota stanowi całość zobowiązania, jakie musi uiścić. Należy zauważyć, że błąd w tym zakresie został wychwycony przez organ rentowy dopiero po zapłacie wskazanej kwoty i po upływie 12-miesięcznego terminu określonego w art. 1 ust. 11 ustawy abolicyjnej. W tej sytuacji nie można całkowicie pominąć błędnego wskazania wnioskodawcy kwoty pozostającej do zapłacenia przez organ rentowy oraz faktu, że błąd ten został wykryty dopiero po upływie terminu do uiszczenia niepodlegających umorzeniu składek. Przyjęcie bowiem, że ta okoliczność nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy naruszać może zaufanie obywatela do państwa, skoro zapłacił on podaną mu wcześniej kwotę i tym samym miał prawo oczekiwać pozytywnego rozstrzygnięcia sprawy, a już po upływie ustawowego terminu poinformowano go, że powinien uiścić kwotę wyższą.

Nie można jednak również przyjąć, że 12-miesięczny termin na spłatę należności niepodlegających umorzeniu należy liczyć od daty doręczenia dłużnikowi pisma informującego o wysokości tych należności. Wykładnia taka istotnie stanowi naruszenie art. 1 ust. 10 i 11 ustawy abolicyjnej, bowiem art. 1 ust. 11 ustawy wyraźnie nakazuje liczyć wskazany

powyżej termin od dnia uprawomocnienia się decyzji o której mowa w art. 1 ust. 8 ustawy, zaś prawomocność tej decyzji nie jest uzależniona od doręczenia pisma ustalającego wysokość należności niepodlegających umorzeniu. Przyjęta przez Sąd drugiej instancji wykładnia stanowi zatem wykładnię contra legem, która nie może być uznana za dopuszczalną.

W ocenie Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie nie zachodziły podstawy do uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu organowi na podstawie art. 386 § 4 w zw. z art. 477^{14a} k.p.c. W sprawie poczyniono bowiem wszelkie ustalenia potrzebne do jej merytorycznego rozstrzygnięcia, zaś zaskarżoną decyzją rozpoznano istotę sprawy. Sąd Najwyższy stwierdził wobec tego, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy rolą Sądu Apelacyjnego będzie merytoryczne rozstrzygnięcie w przedmiocie apelacji organu rentowego przy uwzględnieniu warunków umorzenia należności składkowych wskazanych w decyzji z 29 stycznia 2014r., przy uwzględnieniu treści pisma organu rentowego z 6 marca 2015r. i dokonanej na jego podstawie wpłaty na należności nie podlegających umorzeniu oraz przy wzięciu pod uwagę, czy w dniu wydania zaskarżonej decyzji, tj. 28 sierpnia 2015r., na koncie wnioskodawcy figurowały jakieś niezapłacone należności niepodlegające umorzeniu, powstałe po dniu wydania decyzji ustalającej warunki umorzenia należności składkowych.

Sąd Apelacyjny po ponownym rozpoznaniu sprawy zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jako oparta na nieuzasadnionych podstawach, podlega oddaleniu.

W apelacji nie podniesiono zarzutów w zakresie naruszenia przepisów postępowania co do poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych. Wobec braku zarzutów znajdujących swą podstawę w art. 233 § 1 k.p.c. i braku tym samym zarzutów co do błędów w ustaleniach faktycznych, dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne należało uznać za nie budzące wątpliwości i tym samym niesporne. W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji i przyjmuje je za własne bez potrzeby ich uzupełniania i ponownego przytaczania.

Na wstępie rozważań prawnych należy wskazać, że zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. Sąd Apelacyjny związany jest wykładnią prawa przedstawioną przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wydanego w niniejszej sprawie postanowienia z 7 lutego 2018r.

Chybiony okazał się zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 477⁹ § 1 w zw. z art. 476 § 2 k.p.c. Strona apelująca starała się wykazać, że Sąd Okręgowy przekroczył granice rozpoznania sprawy, wydając merytoryczne orzeczenie co do przedmiotu nie objętego decyzją, co w przedmiotowej sprawie nie miało miejsca. Rację ma organ rentowy, że granice rozpoznania sprawy określa treść decyzji. W przedmiotowej sprawie decyzją, od której wniesiono odwołanie, dotyczyła odmowy umorzenia należności z tytułu składek. Decyzja ta została jednak wydana w bezpośredniej konsekwencji skutków decyzji ZUS z 29 stycznia 2014r., określającej wysokość możliwych do umorzenia składek. Obie zatem decyzje są ze sobą immanentnie związane. Relacja, występująca pomiędzy tymi decyzjami, uniemożliwia bez uprzedniej oceny pierwszej z nich, dokonanie oceny prawidłowości i zasadności odmowy umorzenia należności z tytułu składek, skoro odmowa umorzenia jest skutkiem niespełnienia warunków umorzenia. W takim też zakresie sprawa została rozpoznana przez Sąd Okręgowy, co należy uznać za prawidłowe. Sąd pierwszej instancji podjął się rozważań co do tego, czy decyzja, określająca wysokość możliwych do umorzenia składek i warunków umorzenia, zawiera wszystkie elementy wskazane w art. 1 ust. 8 i ust. 10-12 ustawy abolicyjnej, aby następnie ocenić prawidłowość wydania decyzji o odmowie umorzenia należności z tytułu składek. Zatem, Sąd Okręgowy rozpoznał sprawę w granicach w jakich została ona zakreślona przez wydaną przez organ rentowy decyzję, a następnie wniesienie przez odwołującego się odwołanie. Zarzut apelacji w tym zakresie jest zatem chybiony.

Zgodnie z art. 1 ust. 8 ustawy z 9 listopada 2012r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012r. Poz. 1551, zwana dalej ustawą abolicyjną) Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności,

o których mowa w ust. 1 i 6, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych. Z art. 1 ust. 1 ustawy abolicyjnej wynika, że na wniosek osoby podlegającej w okresie od 1 stycznia 1999r. do 28 lutego 2009r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, która przed 1 września 2012r. zakończyła prowadzenie pozarolniczej działalności i nie prowadzi jej w dniu wydania decyzji, o której mowa w ust. 8, umarza się nieopłacone składki na te ubezpieczenia za okres od 1 stycznia 1999r. do 28 lutego 2009r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne. Stosownie do art.1 ust. 6 umorzenie należności, o których wyżej mowa, skutkuje umorzeniem nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres oraz należnych od nich, odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych.

Użycie w art. 1 ust. 8 tej ustawy abolicyjnej zwrotu „ustala także” jasno wskazuje, że przewidziana w tym przepisie decyzja powinna zawierać dwa konieczne elementy składowe, po pierwsze – określenie warunków umorzenia ustanowionych w art.1 ust. 10-12 i po drugie – ustalenie kwot należności podlegających umorzeniu. Warunkiem umorzenia należności składkowych jest nieposiadanie, na dzień wydania decyzji o umorzeniu, składek niepodlegających umorzeniu oraz pozostałych należności powstałych w konsekwencji ich nieopłacenia. Składki niepodlegające umorzeniu oraz pozostałe należności powstałe w konsekwencji ich nieopłacenia stanowią warunki umorzenia należności składkowych. Skoro przesłankę spełnienia tego warunku stanowi spłata niepodlegających umorzeniu należności określonych w art. 1 ust. 10 w/w ustawy, w trybie przewidzianym w art. 1 ust. 11 i 12 w/w ustawy, a konsekwencją jego niespełnienia jest wydanie decyzji o odmowie umorzenia należności, to organ rentowy w decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 w/w ustawy powinien warunek ten określić w sposób skonkretyzowany, sprecyzowany przez wskazanie kwot należności niepodlegających umorzeniu, przypadających do spłaty na datę złożenia wniosku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 października 2017r., sygn. II UZ 63/17, LEX nr 2390742). Powyższe rozważania prowadzą do konkluzji, że pierwsza decyzja, wydawana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej, musi składać się z dwu koniecznych elementów, tj. z ustalenia kwoty należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6 tej ustawy, czyli tych, które będą podlegać umorzeniu, oraz z określenia warunków umorzenia, czyli ustalenia kwoty należności nieumarzalnych, wymagających spłacenia. Spełnienie warunków umorzenia jest konieczne dla ostatecznego uzyskania decyzji pozytywnej o umorzeniu należności. W konsekwencji, decyzja wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej bez określenia kwot należności niepodlegających umorzeniu jako warunków umorzenia, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy, jest dotknięta wadą - brakiem, jak ma to miejsce w przedmiotowej sprawie. Uwzględniając powyższe należy przyjąć, że wyrok Sądu Okręgowego wydany w okolicznościach niniejszej sprawy jest trafny i uzasadniony.

Skoro zatem w kluczowej decyzji z 29 stycznia 2014r. wskazano w punkcie II, że warunkiem umorzenia należności podlegających umorzeniu, wymienionych w punkcie I jest spłata należności niepodlegających umorzeniu, które to należności należy uregulować w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się tej decyzji bez ich jednoznacznego precyzyjnego wskazania, choćby przez określenie kwoty zadłużenia z tego tytułu to należy przyjąć, że warunki umorzenia nie zostały w tej decyzji określone. Powołanie się w sposób ogólnikowy na konieczność spełnienia warunków umorzenia bez ich konkretnego określenia nie wypełnia dyspozycji art.1 ust.8: Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności podlegających umorzeniu. Kwoty należności zakwalifikowanych jako możliwe do umorzenia mogą podlegać umorzeniu po stwierdzeniu przez organ rentowy, że spełnione zostały warunki tego umorzenia. W przedmiotowej sprawie owe warunki umorzenia nie zostały wskazane w decyzji, lecz zostały określone krótko przed upływem 12 miesięcznego okresu, na wniosek R. S., w piśmie z 6 marca 2015r. Ostatecznie okazało się, że zostały określone błędnie, na skutek błędu organu rentowego, stwierdzonego po uiszczeniu kwoty określonej w tym piśmie przez wnioskodawcę i po upływie terminu przeznaczanego na spełnienie warunków umorzenia. Wnioskodawca, jak podkreślił Sąd Najwyższy w swym orzeczeniu miał prawo w tych okolicznościach oczekiwać pozytywnego rozstrzygnięcia jego sprawy, a więc wydania przez organ decyzji o umorzeniu tych należności, które w decyzji z 29 stycznia 2014r. zostały zakwalifikowane jako podlegające umorzeniu po spełnieniu nieokreślonych w tej decyzji warunków umorzenia. Tymczasem uzyskał decyzję o odmowie umorzenia, będącą przedmiotem niniejszego postępowania. Biorąc pod uwagę

opisane wyżej okoliczności i rozważania prawne należało zatem oddalić apelację jako bezzasadną przy uwzględnieniu braku wskazania warunków umorzenia należności składkowych w decyzji z 29 stycznia 2014r., treści pisma organu rentowego z 6 marca 2015r.

i dokonanej na jego podstawie przez wnioskodawcę wpłaty należności nie podlegających umorzeniu.

Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że apelację w niniejszej sprawie złożył wyłącznie organ rentowy, co uniemożliwia wydanie orzeczenia dalej idącego na korzyść wnioskodawcy, niż wynika to z zaskarżonego wyroku. Sąd drugiej instancji nie mógł zatem orzec ponad to, co orzekł Sąd Okręgowy, który stwierdził brak podstaw do wydania przez ZUS decyzji o odmowie umorzenia R. S. należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, uznając, że wydanie decyzji z 28 sierpnia 2015r. było przedwczesne.

W związku z powyższym Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł o oddaleniu apelacji.

O zwrocie kosztów postępowania w instancji odwoławczej Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności strony za wynik procesu. Wysokość zwrotu kosztów postępowania została określona na kwotę 4 500 zł, na którą składa się zwrot kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym oraz przed Sądem Najwyższym. Sama wysokość zwrotu kosztów zastępstwa prawnego przed Sądem Najwyższym została ustalona na kwotę 1 800 zł zgodnie z § 2 pkt 4 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r., poz. 1804, dalej jako rozporządzenie), natomiast przed Sądem Apelacyjnym w kwocie 2 700 zł na podstawie § 2 pkt 4 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia, albowiem stawki tam określone obowiązywały w dniu wszczęcia postępowania przed Sądem Najwyższym jak i Sądem drugiej instancji.

Aleksandra Tobiasz-Skrzypek Ewa Stryczyńska (spr.) Sylwia Kulma